

ปฐมเหตุแห่งปรัชญาการเมือง*

Primary causes of political philosophy

สรวิษฐ์ วงษ์สะอาด

Sorawit Wongsraad

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand.

Email: sompong_25@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาของ “ปฐมเหตุแห่งปรัชญาการเมือง” พบว่า แนวความคิด “ปรัชญาการเมือง” ที่มุ่งศึกษาระบบการปกครอง สิทธิหน้าที่ ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่พยายามเข้าถึงธรรมชาติทางการเมืองที่แสวงหาคำตอบว่า ระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุด ตามแนวคิดที่ของคริสต์ศาสนา ตลอดจนสถาบันทางเศรษฐกิจ ที่นำไปสู่กรอบคิดแบบปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ แบบเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบัน แบบเสรีนิยม ที่เรียกว่า “อุดมการณ์” ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นอุดมการณ์ที่สามารถต่อรองให้คนชั้นสูงต้องลดทูลงมารับฟังความคิดเห็นของคนชั้นล่าง ที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ที่จะเป็นผู้แทน และเป็นแนวทางคอยควบคุมทิศทางการบริหารรัฐ ในการดำเนินไปตามหลักการ เป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการที่ถูกต้อง อันชอบธรรม เพื่อผลประโยชน์แก่บุคคล ที่นำไปสู่ยึดปฏิบัติของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่มุ่งเน้นทางด้านจริยธรรมและนำหลักจริยธรรมมาใช้ในทางการเมือง ในรูปแบบของกฎหมายที่มีอำนาจสูงสุดที่ผ่านจากความเห็นของผู้มีอำนาจในสังคม ชุมชน ที่ต้องอาศัยอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมการเมืองเท่านั้น

คำสำคัญ : ปรัชญา; การเมือง; ปรัชญาการเมือง

*ปรับปรุงต้นฉบับจากการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ MCU Congress II มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ABSTRACTS

This article aims to study the content. “Raison dieter of political philosophy,” the concept of “political philosophy” that aims to study the regime responsible for the conduct of human life. To try to reach a political nature that seeks to answer. The best political According to the concept of Christianity As well as economic institutions that led to the idea of modern political philosophy. A liberal democracy of today's popular series called the “ideology”, the ideology that respects human dignity. And an ideology that can be negotiated to reduce the nobility to be intolerant to the hearing on the ground floor. That recognizes the rights and responsibilities to be replaced and guidelines that control the direction of the administration. In carrying out the goals, principles, processes and procedures that are required for the legitimate interests of the parties. This led to the seizure of the performance of individuals or organizations. The focus on ethical and moral principles used in politics. In the form of law, supremacy of the opinion of the authority in a community that relies heavily influenced by political, social factors only.

Keywords: Philosophy; Politics, Political Philosophy

บทนำ

ปรัชญาการเมือง ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของสาขาปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตและกิจกรรมทางสังคม การเมือง ซึ่งเป็นปัญหาทางปรัชญาการเมืองที่เป็นเรื่องของสังคม และรัฐ ในแง่ของธรรมชาติ บ่อเกิด และคุณค่าทางสังคมหรือทางการเมือง ที่มีนักปรัชญาการเมืองบางกลุ่มที่ต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ ที่ทำให้มนุษย์มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมในส่วนต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อแสวงหาผู้ปกครองที่พึงประสงค์ได้มีการกล่าวถึงและมีการโต้แย้งกันตลอดมา ทั้งในโลกของตะวันออกและตะวันตก โดยมีนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงของโลกหลาย ๆ คน ได้พยายามที่จะแสดงและอธิบายให้เห็นภาพของผู้ปกครองที่ดี

เพราะว่า ผู้ปกครองที่ดีของนักปรัชญา จะต้องก่อให้เกิดระแแสความคิดเห็นและเป็นผู้ปกครองที่ดีในหมู่ของประชาชน (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2545) จึงจำเป็นต้องรักษากฎเกณฑ์ แบบแผนพฤติกรรมบางอย่างเอาไว้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชนในสังคม และคอยตั้งคำถามถึง “กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่มีอยู่เหมาะสมหรือไม่กับสถานการณ์ในขณะนั้น” ซึ่งเป็นการตั้งคำถามถึงสิ่งที่ดีในสังคม โดยการตรวจสอบความคิดที่ผ่านมาหรือกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และเสนอความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมา ที่เรียกว่า “นักคิด” โดยนักคิดแต่ละท่านจะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่สะท้อนความเห็นทางการเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุน หรือโจมตีสถาบันใดสถาบันหนึ่ง บางครั้งอาจเป็นจินตนาการหรืออุดมคติ และความสนใจในการวินิจฉัยเชิงคุณค่า ความคิดทางการเมือง จึงเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์ความเป็นไปของสังคม ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย และต้องมีการเผยแพร่ความคิดนั้น ๆ ให้มวลชนรับรู้และปฏิบัติตาม จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับอุดมการณ์ทางการเมือง (สมบัติ จันทรวงศ์ และ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2523)

ดังนั้น ปฐมเหตุแห่งปรัชญาการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมือง ในการแบ่งคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม โดยความสัมพันธ์ทางอำนาจ ความคิดทางการเมืองมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุน เพื่อป้องกันหรือโจมตี ความเชื่อ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือสถาบันหนึ่ง และเผยแพร่ความคิดทางการเมืองนั้นให้มวลชนรับรู้และปฏิบัติตาม ด้วยเหตุที่ความคิดทางการเมืองไม่สามารถตัดขาดจากสังคมได้ เพราะอิทธิพลจากสภาพของสังคม เพราะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา ความคิดทางการเมืองไม่สามารถเกิดขึ้นเอง ต้องอาศัยอิทธิพลจากปัจจัยของสภาพของสังคม และสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการก่อรูปแนวคิดทางการเมืองของนักคิดทางการเมือง จึงนำไปสู่ประเด็นที่ต้องการนำเสนอบทความนี้ จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ปรัชญาการเมืองคืออะไร ? แนวคิดทางปรัชญาการเมือง ? ปรัชญาการเมืองในฐานะกำเนิดชีวิตที่ท้าทายแก่เสรีประชาธิปไตย ? อะไรคือความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง ? เป็นต้น

ปรัชญาการเมืองคืออะไร

ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) หมายถึง “ปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับการเมือง การปกครองและรัฐ เช่น ธรรมชาติและอุดมการณ์ของรัฐ สิทธิอันชอบธรรมที่จะปกครองสัมพันธ์ภาพระหว่างเสรีภาพของปัจเจก

บุคคลกับอำนาจรัฐ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548) ดังที่ มีนักปราชญ์และนักวิชาการได้นิยามความหมายของคำว่า “ปรัชญาการเมือง” ไว้ ดังตัวอย่างเช่น

วิทยาการ เชียงกูล (2548) นิยามความหมายของคำว่า “ปรัชญาการเมือง” ไว้ว่า “ปรัชญาเกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนรวม เช่น อำนาจทางการเมือง (Authority) สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม”

สิทธิ บุตรอินทร์ (2523) นิยามความหมายของคำว่า “ปรัชญาการเมือง” ไว้ว่า “ปรัชญาการเมืองเป็นวิชาประยุกต์สาขาหนึ่ง มุ่งศึกษาวิเคราะห์และสร้างแนวคิดอันเป็นลัทธิทางการเมือง อีกนัยหนึ่งปรัชญาการเมืองเป็นวิชาที่ว่าด้วยความคิดเกี่ยวกับการตีความ การสร้างและกำหนดสิทธิหน้าที่ ตลอดจนความสัมพันธ์แบบฉบับการดำเนินชีวิตร่วมกันของมนุษย์ ยิ่งกว่านี้ ยังเป็นวิชาว่าด้วย โครงสร้างทางความคิด และความเชื่อถือเป็นสูตรทางการเมือง พร้อมกับการให้เหตุผลวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการสร้างสถาบันอุดมคติ นโยบายและวัตถุประสงค์ทางการเมือง”

ผู้เขียนขอสรุปว่า คำว่า “ปรัชญา” หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการแสวงหาความจริง โดยอาศัยการใช้หลักเหตุผล ค้นพบความรู้เกี่ยวกับ “ความจริง” ส่วนคำว่า “การเมือง” ซึ่งเป็นเรื่องที่คู่กับการปกครอง (Government) ที่มีคุณค่าในสังคม โดยรัฐหรือผู้มีอำนาจและอิทธิพลไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจเหนือผู้อื่นผ่านสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ เมื่อคำ 2 คำมารวมกันที่เรียกว่า “ปรัชญาการเมือง” โดยทางการศึกษา ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มุ่งศึกษาเพื่อสร้างระบบที่ใช้ในการปกครอง สิทธิหน้าที่ ในกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม โดนมามีวิธีการขอบเขตการศึกษาปรัชญาการเมือง ที่เจาะลึกถึงเนื้อหา และภาระของกิจกรรมของการศึกษาปรัชญาการเมือง เพื่อให้เข้าใจในสาขาวิชาปรัชญาการเมืองมากขึ้น จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงลักษณะความเกี่ยวข้องกันกับปรัชญาการเมืองนั่นเอง

แนวคิดทางปรัชญาการเมือง

การตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตและศีลธรรมของมนุษย์ของโสกราตีสกลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคมการเมือง เพราะสังคมมนุษย์จะอยู่ร่วมกันในรูปแบบลักษณะใด การที่อยู่ร่วมกันได้ต้องมีข้อสมมติฐานร่วมกันอยู่ในระดับหนึ่งเสมอว่า อะไรคือยุติธรรม โดยเริ่มต้นจากความคิดเห็นที่คนทั่วไปยอมรับ ความเห็นของมนุษย์อาจขัดแย้งกันได้ ความยุติธรรมที่กฎหมายเชื่อถือกันนั้นเป็นความยุติธรรมที่แท้หรือความยุติธรรมตามธรรมชาติ การปฏิเสธเช่นนี้ชี้ต่อไปว่า น่าจะมีความยุติธรรมหรือความดีที่เป็นโดยธรรมชาติที่เราอาจล่วงรู้ได้อยู่ การแสวงหาธรรมชาติของความยุติธรรมหรือความดีและการตั้งคำถามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และชุมชนการเมือง ที่เป็นจุดเริ่มต้นของปรัชญาการเมือง ซึ่งเป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับปัญหาของมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน ดังที่ โสกราตีส (Socrates) เป็นผู้ริเริ่มตั้งคำถามประเภทที่ว่า อะไรคือความดี อะไรคือความกล้าหาญ และอะไรคือความยุติธรรม คำถามเหล่านี้ ไม่เพียงแต่จะใกล้เคียงมนุษย์ยิ่งกว่าคำถามที่ปรัชญาเมธีรุ่นแรก ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงโดยตรงต่ออิทธิพลความคิดในเรื่อง

สังคมการเมืองที่สะท้อนให้เห็นว่า ปรัชญาการเมืองคลาสสิก ปรัชญาการเมืองในยุคกลาง และปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ โดยที่ผู้เขียนสะท้อนให้เห็น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ได้แก่

1. ปรัชญาการเมืองคลาสสิก

ลักษณะสำคัญของปรัชญาการเมืองคลาสสิก (Classical Political Philosophy) จะเห็นได้ว่า ปรัชญาการเมืองที่โสเครตีส (Socrates) เป็นผู้เริ่มต้น และสืบทอดผ่านมาทางเพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) อยู่ในการแสวงหาคำตอบว่า ระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุดเป็นสากกลนั้นเป็นอย่างไร ปรัชญาการเมืองคลาสสิกพิจารณาประเด็นทางการเมือง และประเด็นทางศีลธรรมจากแง่ความสมบูรณ์ของมนุษย์เป็นหลัก กล่าวคือ ปรัชญาเมธีคลาสสิกทั้งหลายเห็นพ้องต้องกันว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมือง คือ คุณธรรม เพราะว่า ปรัชญาการเมืองคลาสสิก จึงไม่ยกย่องสรรเสริญความเสมอภาคหรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ว่าเป็นสิ่งสูงสุด ปรัชญาเมธีคลาสสิกไม่ใช่นิยามความเสมอภาค สำหรับพวกเขาแล้ว มนุษย์ทุกคนไม่ได้ถูกสร้างมาโดยธรรมชาติให้มีความโน้มเอียงต่อคุณธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ในขณะที่บางคนมีความสามารถโดยธรรมชาติอยู่แล้ว บางคนก็ไม่มีเลย และบางคนก็อาจมีได้ถ้าได้รับการแนะนำที่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ การกำหนดให้สิทธิแก่มนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่คนบางคนเป็นผู้สูงส่งกว่าผู้อื่นโดยธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมสำหรับปรัชญาเมธีคลาสสิกทั้งหลายไป เพราะฉะนั้น จากทรรศนะของปรัชญาเมธีคลาสสิก รัฐที่ดีที่สุด ได้แก่ รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) หรือรัฐผสม (mixed regime) ปรัชญาเมธีคลาสสิกยอมรับว่า โอกาสที่จะได้มาซึ่งรัฐที่ดีที่สุดนั้น ขึ้นอยู่กับโอกาส ขึ้นอยู่กับโชคชะตา เช่นเดียวกับที่โสเครตีส ใน Republic ของเพลโต กล่าวว่า เมื่อราชากลายเป็นปรัชญาเมธี หรือ เมื่อปรัชญาเมธีกลายเป็นราชาเท่านั้น รัฐที่ดีที่สุดจะเกิดขึ้นได้ การตระหนักในโอกาสแห่งความเป็นไปได้ของรัฐในอุดมคตินี้เอง ที่ทำให้ปรัชญาการเมืองคลาสสิก กลายเป็นบทวิจารณ์อันสำคัญสำหรับความไฝฝั่นในทางการเมืองหรืออย่างที่เราเรียกกันในปัจจุบันว่า ยูโทเปีย นั่นเอง

ปัญหาที่สำคัญในทางปฏิบัติของปรัชญาเมธีคลาสสิกทั้งหลายอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรคำสอนเกี่ยวกับรัฐที่ดีที่สุดของตน จึงจะไม่เป็นการทำลายล้างความจงรักภักดีที่พลเมืองมีต่อรัฐปัจจุบัน ซึ่งย่อมจะเป็นรัฐที่ไม่สมบูรณ์เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐที่ดีที่สุด คำสอนของปรัชญาการเมืองคลาสสิกจึงต้องมีลักษณะที่ซ่อนเร้นบางประการแอบแฝงอยู่บ้าง ก็เพื่อให้คำสอนนั้นมีประโยชน์โดยตรงต่อรัฐบุรุษ แต่ไม่ให้เป็นสิ่งที่เลวร้ายสำหรับความรู้สึกชาตินิยม หรือความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของผู้ที่ไม่ใช่ปรัชญาเมธีหรือรัฐบุรุษ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2556)

2. ปรัชญาการเมืองในยุคกลาง

สำหรับปรัชญาการเมืองในยุคกลาง (Middle age Political Philosophy) ปรัชญาการเมืองเป็นความคิดที่ผูกติดอยู่กับเรื่อง “เทววิทยา” (Theology) เนื่องจากประชาชนในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นคริสตศาสนิกชน ซึ่งยุคกลางเป็นยุคที่ต่อเนื่องมา หลังจากที่ยาณาจักรโรมันล่มสลายแล้ว บ้านเมืองไม่มีชื่อแป การค้าขายและคุณภาพชีวิตจึงเสื่อมลง เกิดระบบศักดินาสวามิภักดิ์ มีเพียงสถาบันศาสนาที่ยังคงประดิษฐานมั่นคงเป็นที่พึ่งของประชาชน

ขณะเดียวกันก็มีความพยายามจะรื้อฟื้นอาณาจักรโรมันให้กลับมายิ่งใหญ่ จึงหนีไม่พ้นการทำสงครามครูเสด (อนันตชัย จินดาวงศ์, 2556, หน้า 399) ซึ่งเป็นสงครามระหว่างศาสนา ระหว่างชาวคริสต์กับมุสลิม

ในช่วงศตวรรษที่ 11-13 ที่กินเวลานานที่สุดในประวัติศาสตร์สงครามที่มนุษย์เคยมีมา อย่างไรก็ตาม เมื่อคริสตศาสนจักรเรื่องอำนาจอย่างมากที่สุด จนแผ่อิทธิพลเข้ามามีบทบาทในการปกครองของรัฐ จักรวรรดิโรมันล่มสลาย ซึ่งนับว่าเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองการปกครองอย่างรุนแรงมาก จากเดิมที่โรมันเคยปฏิเสธต่อคริสต์ศาสนา แต่หลังจากล่มสลายแล้ว จักรพรรดิคอนสแตนติน (Emperor Constantine) ได้ยกฐานะคริสต์ศาสนาให้เท่าเทียมกับศาสนาอื่นๆ ในอาณาจักร Edit of Milan (A.D.313) ต่อมาในปี A.D. 395 จักรพรรดิธีโอดอซุส (Emperor Theodosius) จึงได้สถาปนาให้คริสต์ศาสนาเป็นศาสนาประจำอาณาจักร

จะเห็นได้ว่า นักปรัชญาการเมืองที่สำคัญในยุคนี้มักจะเป็นบาทหลวง หรือนักบวชในคริสต์ศาสนา เช่น เซนต์ ออกัสติน (St.Augustine) กับผลงานเขียนเรื่อง City of God เซนต์ โทมัส อควไนัส (St.Thomas Aquinas) กับผลงานเขียนเรื่อง Politics and Law แม้ว่า ออกัสติน และอควไนัส ต่างก็เป็นนักปรัชญาในสายคริสต์ศาสนา พบว่ามีรายละเอียดในบางประเด็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ออกัสติน จะเป็นปรัชญาการเมืองแนวคริสต์บริสุทธิ์ เน้นใช้เทววิทยาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการอธิบายโดยมีทัศนะที่เชื่อว่า มนุษย์จะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อได้อยู่ใกล้ชิดกับพระเจ้าในอาณาจักรของพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจาก ออกัสติน เป็นบาทหลวงในช่วงต้นของยุคกลางซึ่งศาสนจักรกำลังรุ่งโรจน์

ดังนั้น ข้อเขียนของเขาจึงเป็นเทววิทยาในแนวคริสต์บริสุทธิ์ ดังปรากฏในหนังสือ City of God ในขณะที่ข้อเขียน อควไนัส ใน Politics and Law กลับเป็นแนวประยุกต์เพื่อหาจุดเชื่อมโยงระหว่างเหตุผลกับสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผล (พระเจ้า) เนื่องจาก อควไนัส อยู่ในช่วงปลายของยุคกลาง อำนาจของคริสตศาสนจักรเริ่มเสื่อมถอยลง ความศักดิ์สิทธิ์ในการอธิบายเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่เหนือเหตุผลโดยผ่านเทววิทยา จึงเริ่มสั่นคลอน จึงมีใช้เรื่องแปลกที่ข้อเขียนของอควไนัส จะค้นหาแนวทางบรรจบกันระหว่างเหตุผลและศรัทธา แต่อย่างไรก็ตาม สังคมการเมืองในยุคกลางก็ถูกขับเคลื่อนโดยคริสตศาสนจักร เมื่อเวลาผ่านไปจนกระทั่งถึงการสิ้นสุดสงครามเย็น การเสื่อมของระบบพิตัวล มีความก้าวหน้าทางวิทยาการ วิทยาศาสตร์ การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มีการพัฒนาทางด้านการเดินเรือ นำไปสู่การค้นพบดินแดนใหม่ การพัฒนาทางด้านอาวุธ ทำให้กษัตริย์มีอำนาจมากขึ้น ผู้คนมีความกระตือรือร้นทางด้านความคิดเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ และเข้าสู่สภาวะการฟื้นฟูศิลปวิทยาการเจริญรุ่งเรืองหรือที่เราเรียกว่า “ยุคสมัยใหม่” โดยเริ่มขึ้นที่ อิตาลี เป็นแห่งแรก และบุคคลสำคัญในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการในทางปรัชญาการเมืองคือ นิกโคโล มาคิอาเวลลี ผู้สร้างคู่มือนักปกครองในยุโรปสมัยต่อมา

3. ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่

ในศตวรรษที่ 16 มีการปฏิวัติแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลที่เราอยู่ใหม่ แนวคิดที่มีอยู่ในยุโรปก่อนหน้านี้ได้อาศัยหลักเกณฑ์ความคิดจากนักคิดกรีกโบราณ โดยนำมาเชื่อมกับความศรัทธาในคัมภีร์ไบเบิลและ ศาสนจักร นักปราชญ์ในยุคกลางส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความคิดและสติปัญญาลึกซึ้ง แต่ปัญหาที่นักคิดยุคนี้พยายามแสวงหาก็มี

ความห่างไกลไปจากโลกที่เป็นรอบๆ ตัวเขา แนวคิดใหม่อันแสวงหาเกี่ยวกับโลกที่เป็นจริงและเกี่ยวกับธรรมชาติได้เข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าของปรัชญาและวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 16 และ 17 โดยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นเมื่อ นักคณิตศาสตร์ นักดาราศาสตร์ และนักฟิสิกส์ นำเอาปรัชญากับเทคโนโลยีมาผสมผสานกัน เพื่อให้มนุษย์มีภาพพจน์ใหม่ต่อจักรวาลในรูปของจักรกล ส่งผลให้เกิดการปฏิวัติปรัชญาเช่นกัน โดยมีการประกาศอิสรภาพของปรัชญาจากเทววิทยาและศาสนจักร ต่อมาส่งผลให้ปรัชญากับศาสนา อาทิ นิโคลาส โคเปอร์นิคัส (Nicolaus Copernicus) โยฮันเนส เคปเลอร์ (Johannes Kepler) กาลิเลโอ กาลิเลอี (Galileo Galilei) ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon)

ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงศตวรรษที่ 16 และ 17 นั้น เมื่อพิจารณาได้ว่าเป็นปฏิกริยาที่มีต่อผลของคริสต์ศาสนาที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างรัฐต่าง ๆ ที่ไม่หยุดหย่อน และปฏิเสธกรอบคิดของปรัชญาการเมืองคลาสสิกว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะผู้ถือได้ว่า เป็นบิดาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่อ่าง นิกโคโล มาคิอาเวลลี ได้เริ่มต้นโจมตีปรัชญาการเมืองคลาสสิกว่า การเน้นเริ่มต้นที่ความคิดที่ว่ามนุษย์ควรจะมีชีวิตอย่างไรนั้น ไปได้อย่างมากก็แค่การพรรณนาถึงรัฐที่ดีที่สุดในที่ไม่มีโอกาสจะเป็นไปได้ในชีวิตจริง การเน้นคุณธรรมว่าเป็นวัตถุประสงค์ของสังคมก็มีแต่จะทำให้สังคมอ่อนแอลง เพราะในความเป็นจริง มนุษย์ไม่ใช่สัตว์การเมือง และไม่ได้มีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมโดยธรรมชาติ ในทางตรงกันข้ามมนุษย์เป็นสัตว์ที่เลวและจะต้องถูกบังคับให้เป็นคนดี คุณธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการกระทำทางสังคมผ่านการศึกษอบรม ซึ่งในแง่นี้ มนุษย์เป็นสิ่งที่ควบคุมได้ หากแต่ต้องเข้าใจก่อนว่าอะไรคือความจำเป็นที่มีอยู่ในชีวิตจริงที่กำหนดความเป็นไปของมนุษย์ และไม่ใช่สิ่งที่อยู่นอกธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ แม้แต่สังคมซึ่งเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของคุณธรรม ก็ถือกำเนิดมาจากการกระทำที่ไม่ใช่คุณธรรม และความยุติธรรมโดยธรรมชาติก็ไม่มีอยู่จริง จะมีได้ก็มีแต่เฉพาะในกรอบระเบียบของสังคมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเท่านั้น มาคิอาเวลลี เจตนาละทิ้งกรอบคิดของปรัชญาการเมืองคลาสสิกที่ว่าด้วยเรื่องสังคมที่ดีและชีวิตที่ดีโดยใช้คุณธรรมเป็นเกณฑ์กำหนด ในทางตรงกันข้ามเขาเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่สังคมแสวงหาในชีวิตจริงจะเป็นตัวกำหนดคุณประโยชน์ร่วมของสังคม และแทนที่จะขึ้นอยู่กับโอกาสและความบังเอิญ มาคิอาเวลลี เสนอให้เอาชนะโอกาสและความบังเอิญ

เพราะเหตุนี้ โธมัส ฮอบส์ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ถัดจากมาคิอาเวลลีนั่น ได้สร้างกรอบคิดที่แตกต่างจากปรัชญาการเมืองคลาสสิกอันเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในทางปรัชญาการเมือง คือ กรอบคิดที่ว่า การเคลื่อนไหวการกระทำทุกอย่างของมนุษย์เป็นการเคลื่อนไหวไปสู่สิ่งที่ปรารถนาและหนีออกจากความกลัว สิ่งที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์คือความต้องการ (Passions) ไม่ใช่เหตุผล (Reason) โดยความต้องการที่รุนแรงที่สุดในตัวมนุษย์คือ ความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่รอด และแรงกระตุ้นที่มีพลังในตัวมนุษย์มากที่สุดคือ ความกลัวตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตายที่เกิดจากมนุษย์ด้วยกัน

เพราะว่า ฮอบส์ ไม่เห็นด้วยที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมืองโดยธรรมชาติและจะไม่สามารถบรรลุซึ่งความสมบูรณ์แห่งธรรมชาติถ้าไม่เข้ามาอาศัยในสังคมการเมือง กิจกรรมที่สมควรของมนุษย์คือ หน้าที่ ไม่ใช่ สิทธิ ฮอบส์กลับเห็นว่า ความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่รอด และสิทธิตามธรรมชาติคือรากฐานสำคัญของสังคมการเมือง กล่าวคือ ก่อนที่จะมีสังคมการเมือง จะต้องมี สภาพธรรมชาติ (State of nature) ซึ่งเป็นสถานะแห่งการมีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) โดยมนุษย์แต่ละคนมีสิทธิที่จะพิทักษ์รักษาชีวิตของตนเอง และภาระความรับผิดชอบทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมจะต้องเป็นเรื่องที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกันของมนุษย์ แม้แต่การเกิดขึ้นของสังคมการเมืองก็เป็นผลมาจากข้อตกลง (Contract)

ฉะนั้น ความยุติธรรมคือการปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญาที่ตนได้กระทำไว้ก่อนนั่นเอง หากใช้การปฏิบัติตามมาตรฐานที่เป็นอิสระจากเจตนารมณ์ของมนุษย์อย่างที่เคยเชื่อถือกันมาตามยุคคลาสสิกไม่ ฮอบส์จึงไม่เน้นเสนอถึงรัฐที่ดีที่สุดเหมือนปรัชญาการเมืองคลาสสิกแต่กลับเน้นถึงรัฐบาลที่ชอบธรรม สำหรับ ฮอบส์ เห็นว่า รัฐมีหน้าที่หลักคือการพิทักษ์รักษาสหสิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์เท่านั้น (สมบัติ จันทรวงศ์, 2521)

ส่วน จอห์น ล็อก ได้ตั้งคำถามในลักษณะที่ท้าทายถึงอำนาจ ในลักษณะที่อำนาจแบบไหนที่มีความชอบธรรม เราจะสร้างระบอบการเมืองที่มีความชอบธรรมได้อย่างไร ในแบบที่ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองมาตกลงทำสัญญา สร้างกฎเกณฑ์ กำหนดกติกาทางการเมืองร่วมกัน โดยมุ่งไปยังการควบคุมตรวจสอบและการจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ในขณะที่ทางฝ่ายผู้ใต้ปกครองก็มีหลักประกันในเรื่องการปกป้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สิน เรื่องความเท่าเทียมกันในบางแง่มุม รวมไปถึงความชอบธรรมของผู้ใต้ปกครองในการปฏิวัติโค่นล้มผู้ปกครองที่กลายมาเป็นทรราชย์ทำให้หมดความชอบธรรมในการปกครอง ดังนั้น แนวคิดสัญญาประชาคมมีรูปแบบรัฐบาลที่เกิดขึ้นจากการยินยอมของประชาชน แนวคิดในเรื่องกฎธรรมชาติ ความเสมอภาค สิทธิปัจเจกบุคคล ความยินยอม ความอดกลั้นต่อความคิดความเชื่อที่แตกต่าง (Toleration) การปฏิบัติอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) จนถึงแนวคิดในเรื่องของทรัพย์สินส่วนตัว ได้นำไปสู่กรอบคิดเสรีนิยมสมัยใหม่

ฌ็อง ฌากส์ รูสโซ ก็ได้นับว่าในสัญญาประชาคมเช่นกันแต่สัญญาประชาคมของรูสโซ นั้นเป็นคนละแบบกับฮอบส์ ที่เชื่อว่า สัญญาประชาคมเป็นสิ่งที่ทำขึ้นระหว่างบุคคลที่มอบสิทธิอำนาจให้แก่บุคคลที่สาม (องคิอิปิตย์) โดยเรียกคืนไม่ได้ และแตกต่างกับล๊อคมีทัศนะต่อสัญญาประชาคมว่า เป็นสัญญาที่มนุษย์ทำขึ้นโดยมอบสิทธิอำนาจให้แก่กลุ่มบุคคล (รัฐบาล) เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ดูแลรักษาสหสิทธิประโยชน์แทนตนเอง ในขณะที่ รูสโซ สัญญาประชาคมเป็นสัญญาที่ทุกคนเข้าร่วมกับทุกคนหมด กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยเป็นสิ่งเดียวไม่สามารถแยกส่วนหรือแบ่งปันให้ใครต่อใครได้ อำนาจอธิปไตยเมื่อมีอยู่แล้ว จะมอบโอนสิทธิต่อไปไม่ได้ และอำนาจอธิปไตยไม่อาจผิดพลาดได้ (พงศ์เพ็ญศุกุลดาภัย, 2536)

ถึงแม้ปรัชญาการเมืองจะเดินทางมาไกลและได้รับความนิยมในโลกสมัยใหม่ แต่ก็ไม่รอดพ้นจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นธรรมดา เช่น Benjamin Constant (1767–1830) ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเสรีนิยมแบบกรีกโบราณของ Rousseau ที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง กล่าวคือ Rousseau เสนอไว้ว่า เมื่ออำนาจอธิปไตยได้ถูก

ประกอบส่วนสร้างขึ้นด้วยข้อตกลงสากลที่ทำขึ้นอย่างสมัครใจแล้ว ก็จะไม่ผิดพลาดและบกพร่อง และไม่จำเป็นต้องให้ประกันใดๆ แก่คนในบังคับ เพราะองค์คณะย่อมไม่ทำร้ายสมาชิกทั้งหมดของตนอยู่แล้ว แต่ถึงแม้ข้อตกลงทางสังคมได้มอบหมายอำนาจเด็ดขาดสมบูรณ์ให้แก่องค์คณะทางการเมือง รัฐสภาปิตุย์ก็ไม่สามารถยึดถือข้อผูกมัดใดๆ ให้แก่ผู้อยู่ในบังคับของตนได้ ถ้าสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน แต่ละคนมอบให้โดยข้อตกลงทางสังคมเฉพาะส่วนแห่งอำนาจของตน ที่เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องให้อยู่ใต้การควบคุมของชุมชน แต่ก็ต้องยอมรับว่ารัฐสภาปิตุย์เพียงเท่านั้น คือ ผู้ตัดสินว่าสิ่งใดสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ Constant จึงมองว่าเป็นการเปิดช่องให้เกิดความอับโดยภายใต้ข้ออ้างเจตจำนงร่วม Constant จึงเสนอแนวคิดเสรีภาพสมัยใหม่ที่เน้นสิทธิ อิสระภาพ และเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการดำเนินชีวิตและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน Constant ได้อธิบายไว้ว่า คนโบราณมุ่งกระจายอำนาจออกไปในหมู่พลเมืองทั้งปวงของรัฐ หนึ่ง และพวกเขาเรียกสิ่งนี้ว่า เสรีภาพ ทว่าสำหรับคนสมัยใหม่ เป้าหมายคือความมั่นคงแห่งสมบัติเอกชนที่ตนครอบครอง สำหรับคนสมัยใหม่ นัยหนึ่ง เสรีภาพคือหลักประกันความมั่นคงของสมบัติเหล่านี้ ที่สถาบันทั้งหลายของพวกเขาจัดสรรให้ได้ Constant ถือว่าจุดมุ่งหมายทั้งสองนี้เข้ากันไม่ได้ โดยในที่ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจรวมหมู่ ปัจเจกบุคคลก็จะตกเป็นเบี้ยล่างสิทธิอำนาจของส่วนรวมและสูญเสียเสรีภาพของตนในฐานะบุคคลเอกชนไป และเสรีภาพเอกชนนี้ที่พลเมืองทุกวันนี้เรียกร้องต้องการจากอำนาจสาธารณะ

จะเห็นได้ว่า ความแตกต่างระหว่างปรัชญาการเมืองคลาสสิกกับปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ กล่าวคือ ฐานความคิดของปรัชญาการเมืองคลาสสิกเชื่อว่าสังคมการเมืองเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ก่อนสมาชิกปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลมีความสำคัญเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือองค์ประกอบหนึ่ง เพราะฉะนั้นเพื่อจะบรรลุถึงชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีความสุขและความสมบูรณ์พร้อมทางคุณธรรม มนุษย์ต้องเข้าสังกัดเป็นสมาชิกภายใต้สังคมของนครรัฐเท่านั้น แต่ฐานความคิดของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่กลับเชื่อว่า ปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนสังคมการเมืองและรัฐ เพียงแต่ปัจเจกบุคคลได้ตกลงยินยอมทำข้อตกลงหรือสัญญาเสียสละเสรีภาพร่วมกันเพื่อแลกกับความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ด้วยการสร้างสังคมการเมืองขึ้นมาให้มีการคุ้มครองในรูปขององค์อธิปัตย์อำนาจสูงสุด การมีกฎหมาย และรัฐบาล เพราะว่าปรัชญาการเมืองคลาสสิกมุ่งปลูกฝังอบรมคุณธรรมแก่บุคคลเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนการเมือง แต่ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่มุ่งเน้นการออกแบบตัวของรัฐบาลเพื่อตอบสนองกับเสรีภาพและสิทธิของพลเมืองให้มากที่สุด ปรัชญาการเมืองคลาสสิกเน้นนครรัฐ (Polis หรือ City-State) เป็นศูนย์กลางการวิเคราะห์การศึกษาถึงธรรมชาติของมนุษย์และสังคมการเมือง แต่ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่วิเคราะห์เรื่องดังกล่าวในระดับรัฐหรือรัฐประชาชาติที่มีขนาดใหญ่โตกว่านครรัฐขนาดเล็ก (ซุมพร สังขปรีชา, 2555)

นอกจากนี้ กรอบคิดที่สำคัญของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ก็คือ

- 1) ปัจเจกชนนิยม (Individualism) คือ การมีสิทธิเสรีภาพของตนเองในแต่ละบุคคล

2) ความเสมอภาค (Equality) คือ มีอย่างเท่าเทียมกันมาโดยธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในเรื่องของกฎหมาย ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองที่อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน มีบทการลงโทษเดียวกัน มีประเพณีและแนวปฏิบัติที่เป็นแนวเดียวกัน

3) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) คือ เป็นการปกครองโดยอาศัยกฎหมายรองรับ กระทำตามอำเภอใจไม่ได้ เช่น จะการเก็บภาษี จะทำการควบคุม จะทำการจับกุมคุมขัง จะต้องมียุทธศาสตร์รองรับ เป็นต้น ขณะเดียวกันอะไรก็ตามที่ไม่มีกฎหมายระบุห้ามย่อมสามารถกระทำได้ทั้งสิ้น ต่างจาก Rule by Law คือคนที่มีอำนาจต้องการให้เป็นไปทางใดก็ออกกฎหมายมาบังคับใช้เลย จะต้องมียุทธศาสตร์มาบังคับในกระบวนการออกกฎหมายด้วยและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การปกครองต้องมีขอบเขตจำกัด เช่นอำนาจของหน่วยไหน เช่น รัฐบาล กระทรวง ต้องระบุไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และในแต่ละที่ก็ไม่สามารถที่จะออกกฎหมายมาใช้ได้เอง

ผู้เขียนขอสรุปว่า แนวคิดปรัชญาการเมืองคลาสสิก ปรัชญาการเมืองในยุคกลาง และปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งเป็นปรัชญาการเมืองที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าเรื่องส่วนรวมของผู้คนในสังคม เช่น อำนาจ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรม นอกจากนี้ ปรัชญาการเมือง ซึ่งเป็นวิชาที่เข้าไปค้นคว้าหรือศึกษาเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของทฤษฎีทางสังคม หรือปัญหาทางสังคม ที่ผู้คนในสังคม ถือว่า เป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตของพวกเขา เช่น เสรีภาพและความยุติธรรม เพราะว่า ปรัชญาการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชารัฐศาสตร์ ต่อมาเมื่อมีการศึกษาวิเคราะห์เรื่องการเมือง การปกครอง การบริหารอย่างมีระบบแบบแผน โดยยึดเอาวิธีการสังเกต ทดลอง พิสูจน์ตามวิธีการของปรัชญาเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อศึกษาถึงหลักอันเป็นสัจจะของการเมือง

ซึ่งปรัชญาการเมืองเป็นสาขาวิชาหนึ่งของวิชาปรัชญาที่พยายามจะรู้ถึงธรรมชาติของการเมืองและระเบียบทางการเมืองที่ดีสำหรับมนุษย์ พยายามที่จะทดแทนความเห็นในเรื่องธรรมชาติของการเมือง ด้วยความรู้ในเรื่องธรรมชาติของสิ่งที่เป็นการเมือง โดยเริ่มจากปรัชญาการเมืองคลาสสิก ที่แสวงหาคำตอบว่า ระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุดเป็นสากลนั้นเป็นอย่างไร และเห็นว่าเป้าหมายของชีวิตการเมือง คือ คุณธรรม ต่อมาได้มีแนวคิดที่เป็นปฏิกิริยาต่อผลของคริสต์ศาสนาที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่างๆ และการย้อนไปวิพากษ์ว่า ปรัชญาการเมืองคลาสสิกเป็นกรอบคิดที่เป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริง ต่อสังคมดีขึ้นหรือเจริญขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์ทางการเมืองการปกครองตลอดจนสถาบันทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อน จนในที่สุดก็ได้นำไปสู่กรอบคิดแบบปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ขึ้นมา

อะไรคือ ความคิดทางการเมือง ยุทธศาสตร์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง

ผู้เขียน เห็นว่า ปรัชญาการเมือง ซึ่งเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มุ่งศึกษาเพื่อสร้างระบบที่ใช้ในการปกครอง สิทธิหน้าที่ และกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้น ๆ โดยมีวิธีการและขอบเขตในการศึกษา ปรัชญาการเมือง ซึ่งมีการเจาะลึกเนื้อหา และภาระของกิจกรรมของการศึกษาปรัชญาการเมืองนั้นด้วย เพื่อให้

เข้าใจในสาขาวิชาปรัชญาการเมืองมากขึ้น ได้แก่ ความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ได้แก่

1. ความคิดทางการเมือง

ความคิดทางการเมือง (Political Thought) ซึ่งเป็นความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง มีลักษณะเป็นการอธิบายเนื้อหาเชิงพรรณนาอย่างกว้างๆ มีเนื้อหาความคิดเน้นหนักไปทางประวัติศาสตร์ โดยมีการเรียงลำดับก่อนหลัง แต่ความคิดดังกล่าวขาดการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ที่มีเนื้อหาเป็นเพียงความรู้ทางการเมืองเบื้องต้นสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ ปรัชญาการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมืองและลัทธิทางการเมือง เพราะเหตุนี้ ปรัชญาการเมือง จึงมีเนื้อหาที่เป็นความคิดทางการเมือง แต่มีเนื้อหาที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและมีความน่าเชื่อถือสูง

2. อุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ครอบคลุมความคิดความเชื่อทางการเมือง ที่ทำให้มีเหตุผลอยู่บางส่วน แต่ไม่ได้เกิดจากการศึกษาในระดับที่ลึกซึ้ง ทั้งนักอุดมการณ์ทางการเมือง ที่มุ่งเน้นความเชื่อศรัทธามากกว่าการใช้เหตุผล ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อการมุ่งมั่นในการสร้างแรงผลักดันหรือเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เพราะอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นความคิดหรือความเชื่อที่สามารถปลุกฝังเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งมีความขัดแย้งต่อความถูกต้องทางศีลธรรมหรือจริยธรรมตามหลักการของปรัชญาการเมือง

แต่ถ้าพิจารณาอุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นเพียงการรับรู้โดยท่องจำเท่านั้น เหมือนกับความเชื่อว่า “ประชาธิปไตย หมายถึง รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน โดยไม่ทราบว่าเป็นอย่างไรในการวิเคราะห์” การรู้จักประชาธิปไตยในหลักปรัชญาการเมืองนั้น จะต้องรู้หลักการเรื่องสิทธิโดยธรรมชาติ เพราะเหตุนี้ ปรัชญาการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก โดยเฉพาะในด้านเนื้อหา เพราะปรัชญาการเมืองเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งอุดมการณ์เหล่านั้น ย่อมเกิดขึ้นมาจากนักปรัชญาหรือบุคคลสำคัญ ๆ ที่นำไปสู่การยึดถือปฏิบัติของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ นั้นเอง (ค่านวล คามณี, 2547)

3. ทฤษฎีทางการเมือง

ทฤษฎีทางการเมือง (Political Theory) ซึ่งเป็นปรัชญาการเมืองที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับทฤษฎีทางการเมือง หากพิจารณาถึง (สุชุม นवलสกุล, บรรพต วีระสัย และบรรพตประพตติ, 2520) แนวความคิดของ ยอร์ช แคทเท็บ (George Kateb) ว่า “ทฤษฎีการเมือง คือ ข้อเขียนที่เสนอทัศนะหรือแนวคิดที่คิดว่าดีและถูกต้องเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมืองเสนอบรรยายากการเมืองในความคิดฝันที่มีลักษณะเป็นคุณธรรมในเนื้อหา ครอบคลุมครบครันในขอบเขต มีความเป็นปรัชญาหลักการและน่าจะเป็นได้ในความจริง

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการเมืองอาจแสดงทางจิตวิทยาหรือสังคมวิทยาได้ ซึ่งโรเบิร์ต อี. เมอร์ฟี (Robert e. Murphy) มีทัศนะที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความคิด หรือปรัชญาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง นักทฤษฎีการเมืองมุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจและตีค่าข้อมูลความจริงทั่วไป ที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง และคุณค่าทางสังคม

ส่วนปรัชญาการเมืองกับทฤษฎีการเมือง มีลักษณะเนื้อหาครอบคลุมซึ่งกันและกัน แต่ความแตกต่างปรัชญาการเมืองที่มีเนื้อหาการศึกษาที่กว้างกว่า และรวมเอาปรากฏการณ์ทั้งหมดทางการเมือง ซึ่งทฤษฎีการเมืองมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองเพียงบางอย่างเท่านั้น แต่ในทางกลับกันด้วยการศึกษาปรากฏการณ์บางอย่างจึงทำให้ทฤษฎีการเมืองมีคำตอบ และหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนกว่าปรัชญาการเมือง เพราะว่าทฤษฎีการเมืองมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักเกณฑ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ปรัชญาการเมืองมุ่งเน้นการศึกษาทางด้านจริยธรรมหรือนำหลักจริยธรรมมาใช้ในทางการเมืองมากกว่าทฤษฎีการเมือง

4. ลัทธิการเมือง

ลัทธิการเมือง (Political Ism) ซึ่งเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองซึ่งเกิดจากการผสมผสานความคิดของนักปรัชญาหลายท่าน โดยมีการชี้แนะการจัดวางอำนาจ โครงสร้างของเมือง ความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจกับบุคคล และมีประโยชน์คุณค่าที่จะบังเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามลัทธิ” เพราะเหตุนี้ ลัทธิการเมืองจึงเกิดขึ้นจากการนำเอาความคิดทางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาหลาย ๆ ท่านมาผสมผสานเป็นลัทธิการเมือง เช่น ลัทธิมาร์กซิสต์ ปรัชญาการเมืองหนึ่งอาจก่อให้เกิดลัทธิการเมืองหลายลัทธิ นักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ได้นำทัศนะการกำเนิดรัฐแบบสัญญาประชาคมมาสร้างลัทธิทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) นำสัญญาประชาคมมาสร้างลัทธิการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) หมายถึง สิทธิอำนาจเผด็จการแนวคิดสนับสนุน และหาเหตุผลมาอธิบายรัฐบาล ที่มีพื้นฐานอยู่บนการใช้อำนาจขู่ว่าจะลงโทษผู้ขัดขืน ผู้ที่สนับสนุนการปกครองแบบ Authoritarianism เชื่อว่าสิทธิอำนาจ (Authority) ของผู้ปกครองเป็นเหตุผลเพียงพอโดยตัวมันเอง และผู้อยู่ใต้ปกครองควรจะยอมรับการกระทำของผู้ปกครอง ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาหาหรือการจูงใจ เพราะสิทธิอำนาจที่ได้มาจากพระเจ้า หรือโดยทฤษฎีทางการเมืองและสังคมและกระบวนการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ส่วนกษัตริย์นิยม (Royalist) หมายถึง ความเชื่อในเรื่องสิทธิธรรม (Legitimacy) ของรัฐบาลราชาธิปไตย หรือกษัตริย์หรือราชวงศ์ เช่น ขบวนการต่อต้านระบบรัฐสภาในฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 8 (วิทยากร เชียงกูล และพรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, 2547)

ส่วน จอห์น ล็อก (John Locke) และฌอง-ฌัก รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) นำสัญญาประชาคมมาสร้างการเมืองแบบลัทธิเสรีนิยมขึ้น เป็นต้น เพราะเหตุนี้ ลัทธิการเมืองจำเป็นที่จะต้องนำเอาหลักการทางปรัชญาการเมืองมาก่อตั้งในลัทธิการเมือง ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและความน่าเชื่อถือในแต่ละลัทธิการเมืองนั่นเอง เพราะเหตุนี้ ความเห็นของรัฐที่อยู่ในรูปของกฎหมายก็ต้องถูกกระทบกระเทือนด้วย เพราะว่า กฎหมายมีอำนาจสูงสุดที่จะกำหนดว่า การกระทำอย่างไรจึงจะเรียกว่า “ยุติธรรม” อย่างไรก็ตามจะเรียกว่า “ไม่ยุติธรรม” แต่

สำหรับแนวคิดในทัศนะของโสเกรตีส กฎหมายหรือความเห็นของผู้มีอำนาจในสังคมชุมชน เป็นเพียงแค่ความเห็นหรือชนบประเพณีเท่านั้น

ผู้เขียนขอสรุปว่า ความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นปรัชญาการเมือง ที่ลักษณะความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เป็นความคิดทางการเมือง แต่มีเนื้อหาที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและมีความน่าเชื่อถือทางอุดมการณ์ที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับนักปรัชญาหรือบุคคลสำคัญๆ ที่นำไปสู่การยึดถือปฏิบัติของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาทางด้านจริยธรรมหรือนำหลักจริยธรรมมาใช้ในทางการเมืองที่อยู่ในรูปของกฎหมาย ก็ต้องถูกกระทบกระเทือนด้วย เพราะว่ากฎหมายมีอำนาจสูงสุดที่จะกำหนดว่า การกระทำอย่างไรจึงจะเรียกว่า “ยุติธรรม” อย่างไรเรียกว่า “ไม่ยุติธรรม” กฎหมายหรือความเห็นของผู้มีอำนาจในสังคมชุมชน เป็นเพียงแค่ความเห็นหรือชนบประเพณีเท่านั้น

บทสรุป

จากศึกษาวิเคราะห์แนวคิด “ปฐมเหตุแห่งปรัชญาการเมือง” ที่ผู้เขียนได้ตั้งหัวข้อไว้ คือ ปรัชญาการเมืองคืออะไร ? แนวคิดทางปรัชญาการเมือง ? ปรัชญาการเมืองในฐานะกำเนิดชีวิตที่ทำทนายแก่เสรีประชาธิปไตย ? อะไรคือความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง ? ผู้เขียน พบว่า แนวความคิด “ปรัชญาการเมือง” ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งศึกษาระบบการปกครอง สิทธิหน้าที่ ในกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมทางการเมือง ที่เจาะลึกถึงเนื้อหา เพื่อให้เข้าใจในสาขาวิชาปรัชญาการเมือง ตั้งแต่แนวคิดปรัชญาการเมืองคลาสสิก ปรัชญาการเมืองในยุคกลาง และปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม ซึ่งปรัชญาการเมืองเป็นวิชาที่เข้าไปค้นคว้าหรือศึกษาเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานของทฤษฎีทางสังคม หรือปัญหาทางสังคม ที่ผู้คนในสังคม ถือว่า เป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (เสรีภาพและความยุติธรรม)

ปรัชญาการเมืองเป็นสาขาวิชาหนึ่งของวิชาปรัชญาที่พยายามเข้าถึงธรรมชาติทางการเมืองที่ดีสำหรับมนุษย์ ด้วยความรู้ในเรื่องธรรมชาติของสิ่งที่เป็นการเมือง ที่แสวงหาคำตอบว่า ระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุดเป็นสากลนั้นเป็นอย่างไร และเห็นว่าเป้าหมายของชีวิตทางการเมือง คือ คุณธรรม ตามแนวคิดที่ของคริสต์ศาสนาที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ ว่า เป็นปรัชญาการเมืองคลาสสิกที่เป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริงทางการเมืองการปกครองตลอดจนสถาบันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อน จนในที่สุดก็ได้นำไปสู่กรอบคิดแบบปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ขึ้นมา ในฐานะที่ทำให้กำเนิดชีวิตที่ทำทนายแก่เสรีประชาธิปไตยในปัจจุบัน ที่อิทธิพลทางความคิดแบบสรีนิยมด้วยนั้น ที่เรียกว่า “อุดมการณ์” ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของหมู่คณะแบบองค์รวม โดยปวงประชามีสิทธิเสมอภาคในการดำเนินการควบคุมได้อย่างเต็มที่ และให้ความสำคัญคนเล็กน้อยที่มีโอกาสได้สัมผัสอาปากร่วมตัดสินใจปัญหา กำหนดทิศทางการปกครอง และกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ปกครองรัฐหรือชุมชน ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล และเป็นอุดมการณ์ที่สามารถต่อรองให้คนชั้นสูงต้องลด

ที่รัฐลงมารับฟังความคิดเห็นของคนชั้นล่าง เพราะเหตุนี้ ประชาธิปไตยไม่อาจได้มาด้วยการคิดความหรือหวังเท่านั้น แต่จะต้องมีการกระทำอย่างจริงจังที่ต้องอาศัยสติปัญญาด้วย

ดังนั้น ประชาธิปไตยยังมีอุปสรรคขัดขวางมากมาย ไม่อาจเจริญงอกงามได้ตามความคาดหวังเท่าใดนัก เพราะประชาธิปไตยจะต้องอาศัยคนเล็กคนน้อยที่จะตระหนักในสิทธิและหน้าที่เป็นตัวแสดงหลักในการกำหนดเจตนารมณ์ทางการเมือง การปกครอง กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้แทน และควบคุมทิศทางการบริหารรัฐให้ดำเนินไปตามหลักการ เป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการที่ถูกต้อง อันชอบธรรม เพื่อให้ผลประโยชน์แก่บุคคลจากอุดมการณ์ทางการเมือง ที่ตระหนักในคุณค่า ต้องใช้เวลาศึกษา ติดตาม และประเมิน ในการลงมือปฏิบัติอย่างมีสติปัญญา มีข้อมูล ประชาธิปไตยจึงจะงอกงามได้ ที่นำไปสู่การยึดถือปฏิบัติของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาทางด้านจริยธรรมหรือนำหลักจริยธรรมมาใช้ในทางการเมือง ที่อยู่ในรูปของกฎหมายที่มีอำนาจสูงสุดที่เรียกว่า “ความยุติธรรม” อย่างไรก็ตาม “ความไม่ยุติธรรม” ที่ผ่านจากความเห็นของผู้มีอำนาจในสังคมชุมชนและประเทศ ที่มีสิทธิอำนาจเผด็จการและการสนับสนุน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คำนวล คำมณี. (2547). *ปรัชญาการเมือง*. ปัตตานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชุมพร สังขปริชา. (2555). *ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง ว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดช สอนานนท์. (2545). *พจนานุกรมศัพท์ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หน้าต่างสุโลกกว้าง.
- ปานทิพย์ คุนกร. (2545). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศ์เพ็ญ คุนตารักษ์. (2536). *ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2527). *เอกสารประกอบการสอน ชุติวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 1-7*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิทยากร เชียงกุล. (2548). *ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2556). *ปรัชญาการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2523). *ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สุขุม นวลสกุล, บรรพต วีระสัย และ บวร ประพฤติดี. (2520). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อนันตชัย จินดาวัฒน์. (2556). ยุคกลางความมืดมนและสงคราม. ใน *ประวัติศาสตร์ยุโรป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อีปซี กรุ๊ป.
- Prof. S.N.. (1999). *Modern Comparative Politics*. New Delhi: Prentice Hall of India Private.